

JERGA, järrga, v. n. 1. Se *Källa*.

JERIKOROS, jërikorós, f. 1. Blomyäxt i Egypten, Palestina, med gröngula blommor. *Anastatica hierochuntica*.

JERN, n. 5. 1) (utan plur.) Allmänt känd metall, till färgen blågrå, mycket smidig och hård; förekommer sällan gediegen, om icke i meteorstenar, utan i malmer, ur hvilka den vid masugnarna smältes till Tackjern, hvilket sedan i stångjernsmedjor omsmältes och smides till Stångjern; förvandlas genom tillsats af kol till Stål. *Hård som j. Gjord af j. Sko eller bestå med j. Arbets i j.* — 2) Verktyg, redskap af denna metall, antingen färdigt eller under arbete. (Fig.) *Hafva många j. i elden*, förehafva många saker på en gång. *Smida, medan j-et är varmt*, passa på rätta tillfället att verkställa något. (Ordspr.) *Den, som har många j. i elden, bränner något*, den, som förehafver för många saker på en gång, misslyckas i någon. — 3) Stycke af denna metall på ett verktyg, redskap. *J-et på en lans.* — 4) Bojor. *Slå, smida en förbrytare i j.* — 5) (kollektivt) Jernsaker. Gammalt jern. — *Ss. J-aktig, -artad, -arbete, -bergverk, -beslag, -beslagen, -bit, -blandad, -bom, -bro, -brygga, -bult, -dörr, -silspån, -fjeller, -galler, -grepe, -gryta, -hall, -haltig, -handel, -handlare, -harnesk, -håll, -kakelugn, -kanon, -kedja, -kil, -kista, -kula, -kärl, -panna, -pigg, -pinne, -port, -redskap, -ring, -rost, -skena, -skifva, -skolla, -skrin, -stycke, -ten, -verktyg, -vigtl.* [Järn.]

JERNANKAR, n. 5. Ankar af jern i murar. Jfr. *Ankar*, 2.

JERNANLEDNING, f. 2. Anledning (se d. o. hem. 3) till jernmalm på ett ställe.

JERNARBETARE, m. 5. En, som tillverkar hvarjehanda saker af jern.

JERNBANA, f. 1. Se *Jernväg*.

JERNBAND, n. 5. Band af jern på laggkärl. *Tunna med j. Bestå med j.*

JERNBERGSLAG, m. 5. Bergslag (se d. o.), hvars hufvudnäring är jernhandteringen.

JERNBLECK, n. 5. Bleck (se d. o.), valsadt eller smidt af jern. *Förtennt, oförtennt j.*

JERNBOD, f. 2. Handelsbod, der hvarjehanda jernkram försäljes.

JERNBORR, m. 2. Borrmaskin till borring i jern.

JERNBREF, n. 5. Det hemliga skydd, som fordom förlänades någon af de maktägande gynnad person, hvarigenom han undvek åtal för sina gerningar, ehuru lagstridiga de än voro.

JERNBRUK, n. 5. Bruk, der jern smides. Innefattar icke allenast Stångjernsbruk, utan äfven Knipphamrar, m. fl.

JERNBRÅTE, m. 2. pl. — *bråtar.* (fam.) En hop gamla jernsaker.

JERNBYRD ell. JERNBÖRD, m. sing. Ett fordom brukligt ransakningsmedel inför domstol, bestående deruti, att en anklagad, som ej kunde öfverbevisas om brottet, fick ådagalägga sin oskuld derigenom, att han antingen med blottade fötter oskadd gick öfver glödande jern (hvilket kallades *Skra*), eller att han bar glödande jern (*Skrudsjern*), eller att han kastade det glödeta jernet så, att det nedföll i ett på ett visst afstånd uppställt kärl (*Trugsjern*).

JERNBÄRARE, m. 5. Arbetskarl, antagen att bära jern vid en jernväg.

JERNEK, järrnek, f. 2. Buskaktigt träd med mörkgröna, glatta, styfva, ovala löf, som hafva skiftande gula och hvita ränder samt taggig kant; blommorna små och hvita. *Ilex Aquifolium*.

JERNFAST, a. 1. Fast som jern. Brukas mest i fig. mening. *En j. tro, redlighet.*

JERNFÄRG, m. sing. Färg, liknande jernets.

JERNFÄRGAD, a. 2. Af en färg, liknande jernets.

JERNGALT, m. 2. Se *Galt*, 2.

JERNGJUTARE, m. 5. Arbetare, som förätter gjutningen vid ett gjuteri.

JERNGJUTERI, n. 5. Gjuteriwerkstad, der hvarjehanda saker gjutas af jern.

JERNGLANS, m. sing. Ett slags jernmalm.

JERNGRUFVA, f. 1. Grufva, der jernmalm brytes.

JERNGRÅ, a. 2. neutr. — *grått*. Af en mörkgrå färg, liknande jernets.

JERNHAMMARE, se *Stångjernshammare*.

JERNHAND, f. 3. pl. — *händer.* (fig.) Tung, tryckande hand, despotisk makt.

JERNHANDSKE, m. 2. pl. — *handskar*. Beteckning för handen, af jern, brukad fordom af krigare till skydd.

JERNHATT, m. 2. Hufva af jern, som krigsmän fordom buro till skydd för hufvudet.

JERNHYTTA, f. 1. Masugn, der jernmalm smältes.

JERNHÅRD, a. 2. 1) Hård som jern. — 2) (fig.) I hög grad känslolös, hård, sträng, obeveklig. *Ett j-t sinne.*

JERNJORD, f. sing. Jord, som håller jernpartiklar.

JERNKABEL, m. 2. pl. — *kablar*. Se *Ankarketting*.

JERNKALK, m. sing. (gam. kem.) Se *Jernoxid*.

JERNKIS, m. 5. Mineral, som utgör en förening af jern och svafvel.

JERNKONTOR, järnkäntör, n. sing. *J-et* kallas en i Sverige befintlig offentlig inrättning till jernstillverkningens befordran och understöd. [-contor, -contoir.]

JERNKRAM, n. sing. Hvarjehanda smärre förnödenhetsvaror af jern. — *Ss. J-bod, -handel, -handlare.*

JERNLASS, n. 5. Lass, bestående af tack- eller stångjern.

JERNLERA, f. 1. (mineral.) En blandning af hvit jernmalm med lerhaltiga mineralier.

JERNMALM, m. 5. Mineral, som innehåller jern i oxidradt tillstånd och till större mängd. — *Ss. J-gång, -streck.*

JERNMUR, m. 2. Mur af jern. Säges fig. om öfvervinneliga hinder. *En j. skiljer honom ifrån tronen.*

JERNNÄTTER, f. 3. pl. Så kallas i Norrland trenne på hvarandra följande frostnätter, omkring d. 20 Augusti.

JERNOCKRA, f. 1. (mineral.) Ockra, som håller jern.

JERNOK, n. 5. (fig.) Ok af jern. Betecknar ett hårdt förtryck.

JERNOXID, järnråxid, m. 5. (kem.) Jern, syrsatt till oxid (se d. o.).

JERNPLÅT, m. 2. Jern, utvalsadt eller utsmidt till en tunn skifva.

JERNPROF, n. 5. Se *Jernbyrd*.

JERNSAKER, f. 3. pl. Se *Jernkram*.

JERNSAND, m. sing. Sand, blandad med jernpartiklar.

JERNSANDERZ, järnsändärrts, m. sing.